શ્રી પરમાત્મને નમઃ

વરની વસુલાત.

નાટકનાં ગાયનો.

લેખકઃ—

કવિ મણિશંકર ત્રીભોવન પાગલ.

ભાવનગર.

શ્રી વાંકાનેર આર્ય હિતવર્ધક નાટક કંપની માટે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

રાવળ ત્રંબકલાલ દેવશંકર.

શ્રી વાંકાનેર આ. હિ. વ. ના. કં. ના માલેક.

વડોદરા.

આવૃત્તિ ૨ જી. પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૭૩. સન ૧૯૧૭.

કીંમત રૂ. ૦-૨-૦.

અમદાવાદ શહાપુર વનમાળીવાંકાની પોળમાં હરિભાઈ દલપતરામે પોતાના "ગ્રન્થોદય" પ્રેસમાં છાપ્યા.

પાગલના બે બોલ.

જણાવવા ખુશાલી ઉપજે છે કે વડોદરાની કદરદાન પ્રજાએ મારા **કળિયુગની સતી** નામક, લેખને સંપૂર્ણ ન્યાય આપી મને તથા મારા કદરદાન નાટ્યકળા રત્નજ્ઞાતા **શેઠ ત્ર્યંબકલાલ દેવશંકરને** આભારી બનાવ્યા છે.

બંધુઓ ! "મનુષ્ય યત્ન ઇશ્વર કૃપા" મહાન્ વાક્ય અનુસાર દુનિયામાં કરેલા પ્રયાસની અંતીમ ગતી થાય છે.

અત્રે ઓળખ આપવાની આવસ્યકતા છે કે, **રા. રા. ત્ર્યંબકલાલ દેવશંકર રાવળ** કે જેમની **શ્રી વાંકાનેર આર્યહિત વર્ધક નાટક મંડળીએ** નીતિથી ભરપૂર, ભક્તિરસથી રેલછેલ, પિતા પુત્ર તથા ભાઇ બ્હેનને સાથે બેસી નીરખવા લાયક "નરસિંહ મહેતા, મીરાંબાઇ, ધ્રુવકુમાર" ઇત્યાદી ભક્તિરસના અત્યુત્તમ પ્રયોગો પ્રેક્ષક સમક્ષ રજુ કરી જનસમાજની મહાન્ સેવા કરી છે તેમાં બે મત જેવું છેજ નહિ.

તો તેવા સુપાત્ર નાટ્યકળા રત્નના આ **વેરની વસુલાત** પ્રયોગને યોગ્ય ઇન્સાફ આપી તેઓશ્રીનો શ્રમ સફળ કરશો એવી મારી જનમંડળ પ્રત્યે પ્રાર્થના છે, અસ્તુ.

લી. તમારો

"પાગલ."

વેરની વસુલાત નાટકનો સંક્ષિપ્ત સાર.

અંક ૧ લો.

મંગળાચરણ.

પ્ર. ૧ લો—મ્હેરૂીલહૉલ (પાર્ટી)—(માધવપુરના ધનાઢ્ય શેઠ માધવચંદ્ર જે પોતાના એકના એક પુત્ર સુમતીચંદ્ર માટે ગંજાવર વારસો મૂકી ગયેલ છે તથા સુમતીચંદ્ર નાની વયનો હોવાથી પોતાની મીલકત પર ટ્રસ્ટી મૂકી ગયેલ છે તે સમય છોડી આપણો પ્રયોગ સુમતીચંદ્ર ઉમ્મરમાં આવેલ હોવાથી તેને મીલકતનો પાવર મળવાના આનંદમાં થનાર પાર્ટીથીજ શરૂ કરેલ છે.)

સુમતીચંદ્રના હવાઈ ઉદ્ધત વિચાર, સેક્રેટરી રામદાસને સુધારાનો ઓર્ડર, હાજી હા કરનાર નોકરની ખુશામત, ઉડાઉ પેટ ભરા નીચ મિત્રોનું આગમન, શરાબ બાજીને આખરે કંચનીઓનો નાચ.

પ્ર. ૨ જો—રામદાસનું ઘર. રામદાસના નાના ભાઇ ચેતનની ભાઇને લાગેલ સુધારાના ચેપી રોગ માટેની ચિન્તા, રામદાસનું આવવું, બન્ને ભાઇઓની સુધારા માટે રકઝક, રામદાસ કે જેણે સુધારાનું પુંછડું મજબુત પકડયું છે તેના બેવકુફ વિચાર.

" ટાઇમસર તૈયાર થઇને ટાઇમસર ફરવું;
ટાઇમસર જીવ્યા પછી બસ ટાઇમસર મરવું. "

બાદ રામદાસની પત્નિ ચંપાનું આગમન, રામદાસ તેને ઇંગ્લીશ લેડી પોશાક પહેરવા કહે છે, ચંપા તેમ કરવા ના કહે છે પણ તે તેમ કરવા કબુલ થાય છે.

પ્ર. ૩ જો-શશીકળાનું ખાનડી ભુવન—સખી સાથે સતિ ધર્મ પર ચર્ચા કરતી સાધ્વી શશીકળા પ્રથમજ દેખાવ દેછે, સતિ ધર્મ પર ચર્ચા બાદ સુમતીચંદ્રના સેક્રેટરીએ આવી કાગળ આપવા, પ્રીતમની પત્રીકાથી શશીકળાનો હર્ષ, બાદ સુમતીચંદ્રનું આવવું, નિર્દોષ શૃંગાર.

પ્ર. ૪ થો-જુગારખાનું—જુગાર કે જેણે હજારો લક્ષાધિપતિની ખાનાખરાબી કરી છે તેનું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ અહિં દેખાય છે. સુમતીચંદ્રનું પોતાના સેક્રેટરી રામદાસ સાથે આવવું, મતલબી રામદાસ પોતાના અન્નદાતાને અનીતિને રસ્તે દોરવા પ્રયત્ન કરે છે, રામદાસની ખરાબ સંગત છતાં સંસ્કારી સુમતીચંદ્ર જેનામાં તેના પિતાનો સદ્‌ગુણ સ્વભાવિક અંશે ઉતરી આવેલ છે તે જુગાર રમવા આનાકાની કરેછે, મદીરાનો એકજ ગ્લાસ સર્વ સદ્‌ગુણનો નાશ કરે છે, જુગાર ! સુમતીચંદ્રની હાર ! હાર્યા જુગારીના હાલ.

" વહે છે સમય તેમાં રમત ઘેરો રંગ લેતી જાય છે;
હાર્યો જુગારી ખુબ ખેલે દેખતો એ ન્યાય છે. "

સુમતીચંદ્ર સ્થાવર ને જંગમ બધી મીલકત હારે છે, "એક વખતનો ધનવાન અત્યારે કોડી વગરનો કંગાલ" ઉધાર રમવા માગણી, જુગારીઓનો ઇનકાર, હાર્યાની હાયમાં ઝનુન પર ચડેલો સુમતીચંદ્ર છરી લઇને હુમલો કરે છે, એક જુગારી જખ્મી થઈ જમીન પર પડે છે, ઘુમાઘુમ, નાસાનાસ, પોલિસનું આવવું, દોડવામાં કાયર રામદાસ પોલિસના હાથમાં સપડાય છે, "લે લાલો ને ભરે હરદાસ" એ કહેવત સત્ય થાય છે. ટેબ્લો.

પ્ર. ૫ મો—સુમતીચંદ્રનું ખાનગી દિવાનખાનું—હાર્યાની હાયમાં દિવાનો થયેલો સુમતીચંદ્ર, બેફામ સ્થિતિમાં ઘેર આવે છે, ઑફીસરનું વૉરંટ, સુમતીચંદ્રનો ઇનકાર, દર્દી (જખ્મી) ની જુબાનીની ગેરહાજરીયે સુમતીચંદ્ર નાસી જવાનો સમય મેળવી શકે છે, શશીકળાની છેલ્લી મુલાકાત બાદ પરદેશ જવા ઠરાવ.

પ્ર. ૬ ટ્ઠો—શશીકળાનું મકાન—સુમતીચંદ્ર મળવા આવે છે, પવિત્ર પ્રેમદાને તેના પર આવેલી આફતની લાગણી, ઑફીસર પગલે પગલે આવી ચડે છે, શશીકળા સુમતીચંદ્રને સંતાડે છે, ઑફીસર પોતાની પુત્રી પાસે કેદી માગે છે, પિતા પુત્રીની રકઝક, ઑફીસરે ગુસ્સામાં સિપાહીઓને તેડવા જવું, બાદ શશીકળા સુમતીચંદ્રને બ્હાર કોઈ પરદેશ જવાની સલાહ આપે છે, ત્યાં ઑફીસર આવે છે, સુમતીચંદ્ર નાસે છે. ટેબ્લો.

પ્ર. ૭ મો—રામદાસનું ઘર—સુધારો શીખી પાવરધી બનેલી ચંપા સુધારાની પુર બ્હારમાં નીકળે છે, જખ્મી થયેલ જુગારીની જુબાનીથી નિર્દોષ ઠરેલ રામદાસ આવે છે, બંને ભાઈઓનો અફસોસ, જેલ જાત્રાનું વર્ણન, અપટુડેટ ફૅશનનો પ્રભાવ, રામદાસની માથાકુટ, સુધારાને સલામ ને બ્હાર ગામ જવા તૈયારી.

પ્ર. ૮ મો—બંદર સ્ટીમરનો ધક્કો—સુમતીચંદ્ર સ્ટીમરમાં બેસવા આવે છે, શશીકળા તથા સુમતીચંદ્રનો છુટાં પડતી વખતનો કરૂણારસ ભરપૂર હૃદય ભેદક ચિતાર, પ્યારનો પ્રભાવ, બાદ સ્ટીમરમાં બેસાડી શશીકળાનું જવું, માતૃભૂમિને પ્રણામ, સ્ટીમરનું ઉપડવું, વૉરંટનું આવવું, ઑફીસર સ્ટીમર રોકે છે, સુમતીચંદ્રની ગભરામણ, તુતક ઉપરથી ભુસકો મારી તેનું દરિયામાં પડવું. **સીન ટ્રાન્સફર.**
રજનીકાન્ત નામે જાગીરદાર તથા તેની સ્ત્રી જૉલીબોટમાં ફરવા નીકળ્યાં છે તે સુમતીચંદ્રને શાર્ક માછલીના મ્હોમાં સપડાયેલો જુએ છે, રજનીકાન્તે માછલીને મારી સુમતીચંદ્રને બચાવવો. **ટેબ્લો.**

પહેલો અંક સમાપ્ત.

અંક ૨ જો.

પ્ર. ૧ લો–બગીચો—જાગીરદાર રજનીકાન્તની સ્ત્રી બિલાસવતી સખીયો સાથે વિનોદ કરતી નજરે પડે છે, રૂપનું ગુમાન, રજનીકાન્ત તથા સુમતીચંદ્રની વાતચીત, સુમતીચંદ્ર પોતે શું ગુન્હો કર્યો છે તે દબાવે છે, વિલાસવતી સુમતીચંદ્રને જોતાં પહેલીજ નજરે મોહી જાય છે, બાદ એકાન્તમાં જવું, ઑફીસરનું આવવું, રજનીકાન્ત ઑફીસરને વગ લગાડી સુમતીચંદ્રને બચાવે છે.

પ્ર. ૨ જો–(હૉટલ) (મુસાફરખાનું)—પોતાના શેઠ સુમતીચંદ્ર વંજો માપી ગયાથી રખડી પડેલા રામદાસ કોઇ મોટા શહેરમાં નોકરી કરવા નીકળ્યા છે તે આ બોર્ડીંગ હૉટલમાં ઉતરે છે. નાટક કંપનીમાં નોકરી કરવા વિચાર, પાઠ ગોખવો, હૉટલવાળો છુપાઇને સાંભળે છે. પાઠની કલમને સાચી માની રામદાસને સાચો નવાબ સમજે છે તથા ઠાકોર સાહેબને બોલાવી લાવવા જાય છે. ઠાકોરસાહેબનું રસાલા સાથે ચડી સવારીયે આવવું, રામદાસ જેને આપણે જબરજસ્તીના નવાબ તરીકે હવેથી જોશું ને ઓળખશું તેમને જબરદસ્તીથી નવાબ ઠોકી બેસાડવા, પાઠ ગોખતાં થયેલ ગંભીર ગોટાળો, કાંચડજી ઠાકોર તેને મ્હેલમાં ઘસડી જાય છે.

પ્ર. ૩ જો–વિલાસવતીનો ખાનગી હૉલ—સુમતીચંદ્ર પર આશક થયેલ વિલાસવતીનું એકાન્ત ભુવન, સુમતીચંદ્રનું આવવું, રૂપ ને મિત્રતાની લડત આખરે રૂપની જીત, સુમતીચંદ્ર પોતાના મિત્રની પત્નીના અપવિત્ર પ્યારમાં સપડાય છે, કેમ ન સપડાય રૂપ એવી ચીજ છે કે મહા મુનિશ્વર પણ લોભાય છે.

कुरंग मातंग पतंग भृंग मीनै वा रसे हताश्च पंचः ।
एकः प्रमोदेन रतः समूहे सहन्यते पंच भिरेव पंचः ॥

ભર્તૃહરી શતક.

પ્ર. ૪ થો–રસ્તો—સ્વામીનો કાગળ મળેલ હોવાથી શશીકલા સુમતીચંદ્રને મળવા આવે છે, નોકર સાથે ખબર કહાવે છે. સુમતીચંદ્ર કે જેનું દીલ હવે વીલાસવતીમાં છે તે મળવા ના પાડે છે, શશીકલાની આજીજી, છેવટે રૂબરૂ મુલાકાત સુમતીચંદ્રની વાહ્યાઇ, સાધ્વીપર સીતમ છેવટે સુમતીચંદ્ર સાફ નફટાઇનો પરીચય કરાવે છે બાદ વીલાસવતીનો પત્ર આવે છે જેમાં તે સુમતીચંદ્રને મદન બાગમાં મળવા તેડાવે છે, ઉશ્કેરાયલી શશીકળા સદરહુ પત્ર ઝુંટવી લે છે ને ગુસ્સામાં વેરની વસુ''ાત કરવા જાય છે.

પ્ર. ૫ મો–રજનીકાન્તનો ખાનગી હોલ—નારીજાતીની તારીફ કરતો રજનીકાન્ત પોતાની સ્ત્રીનાં વખાણ કરતો નજરે પડે છે, શશીકલાનું આવવું, રજનીકાન્તને ચીઠ્ઠી બતાવી સુમતીચંદ્ર ને વિલાસવતીનો ગુપ્ત સંબંધ સાબીત કરી બતાવે છે ને

3463

પોતાના વેરની વસુલાત કરી ચાલી જાય છે. સુમતીચંદ્ર તથા વિલાસવતી પર રજનીકાન્તનો પૂરો ગુસ્સો, વેરની વસુલાત કરવા પ્રતિજ્ઞા.

" સજા આપીશ એવી કે જીગર મારૂં ન એ માપે;
સજા આપીશ એવી કે હવાનાં જંતુઓ કાંપે. "

પ્ર. ૬ ઠ્ઠો-રાજમહેલ—કુંવરી કમળા ચેતનને શાહજાદો સમજી પોતાના બાપની સંમતીથી તેને સપડાવે છે બાદ રાજા કાંથડજીને આપણા જુના મિત્ર રામદાસ નવા લીબાસમાં એટલે જબરદસ્તી નવાબ પધારે છે, અક્કલ સાથે વેરવાળો ઇનસાફ બાદ ચંપા જે હવે નવાબ સાહેબની મા તરીકે ઓળખાય છે તેને હાથે કમળાકુમારીનો હસ્ત મેળાપ.

પ્ર. ૭ મો-રસ્તો—કમનસીબ દુનિયાથી કંટાળેલો અને સ્ત્રીની બેવફાઇથી બરબાદ બનેલો રજનીકાન્ત કે જેની સ્ત્રીયે તેને ટાંકણીભર ઝેર આપ્યું છે. (પ્રીય પ્રેક્ષક ટાંકણીભર ઝેર વાંચી તને આશ્ચર્ય લાગ્યું હશે; પણ તે બની શકે છે, એક જાતનું ધીમું ઝેર થાય છે જે દવા સાથે રોજ એક ટાંકણી બોળી આપ્યું હોય તો તે દવા પીનાર દોઢ બે માસમાં મરી જાય છે અને ડાકટરની તપાસમાં ઝેર આપ્યું એમ ઠરતું નથી) તે ઓફીસર સાથે નીકળે છે. પોતાનો આખર ઇરાદો સમજાવી વીલ બનાવેલ છે, તેની સમજણ આપે છે તથા પોતે વેરની વસુલાત કરવા જાય છે. વીલાસવતી તથા સુમતીચંદ્રના ઉદ્દગાર રજનીકાન્ત ક્યારે મરશે તે નીશ્ચય કરવો.

પ્ર. ૮ મો—રજનીકાન્તનો (દર્દી) પલંગ—અફસોસ મરવા આડા આજે બે દીવસજ છે તે પોતે પોતાના મીત્ર તથા પત્નીને બોલાવી પોતે કટાક્ષમાં તારીફ કરે છે બાદ વીલમાં બંનેને વારસ ઠરાવ્યાનો ખુલાસો કરી દવા માગે છે, દવા ઉપર ચોકસ નજર રાખવા સબબે ટાંકણી બોળવાનો વખત વીલાસવતીને મળતો નથી તેથી ઝેર નાખ્યા વગરની દવા આપે છે, રજનીકાન્ત ઝેર આપવાની વાત જાણવા છતાં પણ અજાણ્યો બની ઝેર પીધે ગયો છે તે ઝેર મ્હોયે ચડીને માગે છે, પોગળ ફુટયાથી સુમતીચંદ્ર રજનીકાન્તને મારવા ધસે છે, રજનીકાન્ત ઓશીકે રાખેલી પીસ્તોલ તાકે છે, સુમતીચંદ્ર ધ્રુજે છે, રજનીકાન્ત વીલાસવતીને પુછે છે કે બોલ કોણ મરદ ? જાણવા છતાં ઝેર પીનાર કે પીસ્તોલ સામે ધ્રુજનાર ? વીલાસવતીને સુમતીચંદ્રપર તીરસ્કાર છુટે છે, રજનીકાન્ત બંનેનાં હૃદય તોડી બંનેના પ્રેમમાં આગ લગાડી ઓફીસર રૂબરૂ આપઘાત કરે છે, (પોતાનેજ નડે પોતાનાં પાપ અણગમતો હસ્તમેળાપ) બંને હૃદય પર આઘાત વેરની વસુલાત. ટેબ્લો.

બીજો અંક સમાપ્ત.

અંક ૪ થો.

પ્ર. ૧ લો—પ્રેમનો ઘાત થવાથી દુઃખી થતી શશીકળા, ત્યાં સુમતીચંદ્રનું આવવું. વીલાસવતીને મારી રજનીકાન્તની મીલ્કત પચાવી પાડવાના વીચાર. શશીકળાની શીખામણ કલેશને અંતે છુટા પડવું.

પ્ર. ૨ જો—રાજમહેલ—કાંથડજી ઠાકોર જે ચંપા પર ફરહાદ બન્યો છે તેનો ચોખો ચાંપવાનો ઈલાજ, ચંપાનો શૃંગાર તથા ઠાકોર સાહેબની કમબખ્તી.

પ્ર. ૩ જો—વીલાસવતીનું મૃત્યુસ્થાન—શશીકળા દ્વારા બાતમી મળવાથી વીલાસવતીનું થતું ખૂન અટકાવવામાં ઓફીસરનું આવવું પણ સુમતીચંદ્રને વાર થવાથી પોલીસ ઓફીસરે તેની તપાસ માટે જવું બાદ સુમતીચંદ્રનું આવવું. શશીકળાને ધમકાવી વીલાસવતીનું કરેલું ખુન. એક પાપ અનેક પાપ કરાવે છે તે સિદ્ધાંત. કેદી થવું. ટેબ્લો.

પ્ર. ૪ થો—રાજમહેલ—સાચો નવાબ આવતાં મીસ્ટર રામદાસનું ટટુ બેસી જાય છે બાદ જબરદસ્તીના નવાબનો ઘોટાળો જાહેર થાય છે, અંતે સર્વનો યોગ્ય ફેંસલો થાય છે. અહીંજ કોમીક વળી સમાપ્ત થઈ જાય છે.

પ્ર. ૫ મો—દેહાંત સ્થળ—તપાસને અંતે સુમતીચંદ્રને ફાંસીની સજા. શશીકળા પાસે સુમતીચંદ્રનો પશ્ચાતાપ, શશીકળાએ પોતાના સ્નેહીને શાન્તિસીંચન. સુમતીચંદ્રને ફાંસી. ઉત્તમ ચરીત્રા શશીકળાએ પોતાના પ્રેમીના મરણ બાદ કરેલો આપઘાત અને રજનીકાન્તના રૂહે જોએલી વેરની વસુલાત સંપૂર્ણ.

પાત્રોની સમજ.

પુરૂષ પાત્રો.

સુમતીચંદ્ર—માધવપુરના એક ધનાઢય ગૃહસ્થનો ઉછાંછળો પુત્ર.

રજનીકાન્ત—કુંદનપુરનો ધનાઢય જાગીરદાર.

ઑફીસર—સુમતીચંદ્રનો જ્ઞાતિબંધુ પોલિસ અમલદાર.

રામદાસ—સુમતીચંદ્રનો સેક્રેટરી.

ચેતન—રામદાસનો ન્હાનો ભાઈ.

કાંથડજી—કુંદનપુર પાસેના ગામડાના ઠાકોરસાહેબ, નવાબનો ખંડીયો.

નવાબ—મશાણાબાદના નવાબ.

સિવાય જડજ, બેરીસ્ટર, જુગારી, દરબારીયો, સિપાહીયો વગેરે.

સ્ત્રી પાત્રો.

શશીકળા—ઑફીસરની પુત્રી, સુમતીચંદ્રની માશુક.

વિલાસવતી—રજનીકાન્તની પત્નિ.

ચંપા—રામદાસની સ્ત્રી.

કમળાકુંવરી—કાંથડજીની પુત્રી.

સિવાય દાસીયો, જાનડીયો વગેરે.

સ્થળ—કુંદનપુર અને માધવપુર

શ્રી

વેરની વસુલાત.

નાટકનાં ગાયનો.

અંક પહેલો.

મંગળાચરણ.

બાળાઓ— ૧

સ્નેહે વીનવીયે શાન્તિદાતા દેવી શારદા
ટાળો કુબુદ્ધિ આપો શાન્તતા સદા
મયુર વાહિની માત હે મહ‍ંમાયા........સ્નેહે.
શરણુપાળ હે દયાળ અચળ કૃપા આપજો
છેદી અશાન્તિ અરપી શાન્તિ
શાન્તતા પ્રસારજો........સ્નેહે.

બાળાઓ... ૨

ગૃહી નીતિનો પંથ કરી ન્યારો કુછંદ
કરો સફળ જીવન રસિક સજ્જન એ........
સુનીતિ આપો સદાયે કુનીતિ કાપો કૃપાયે
નીજ હિત કરીયે.......ગૃહી.

ધન્ય ધન્ય રામ રાજ્યમેં
અનુકૂળ સર્વ આજ
સ્નેહે વિદ્યાને પુરણ પ્રસારીયે
વિદ્યા વિશેષ વાધો કુધારો વામો
નીતિનાં મૂળ ભરતખંડ માંહી જામો
સાચો સુધારો સુધાથી ઉત્તમ છે
વાત એ સાચી શીખ શુભ ધરીયે.......ગ્રહી.

સુમતીચંદ્ર— ૩

છે આજકાલ દુનિયામાં પૈસાવાળાની બહાર
રૂપીયો નહિ જે પાસે તે ગણાય છેજ ગમાર
જરનું સગપણ સંસાર સૌ જરના તાબેદાર
ખુશામત કરતા સલામો ભરતા હરરોજ આવે હજાર
ગાય જરનાં સરવે ગાન છે વિત્ત મહા વિદ્વાન....ખુશામત.

કુંચનીઓ— ૪

મોહનજી મનને હરનારા મીઠી છે તારી આંખડી
ચટક ચાલથી ચીતડું ચોર્યું
કપટ કળાથી કાળજું કોર્યું
વ્યાકુળ અલબેલીને કીધી....મોહનજી.
મોરલીયે મનહર હું મોહી
સાન ભાન શુદ્ધિ સૌ ખોઇ
શાણા છો તલસાવ ના........મોહનજી.

રામદાસ, ચેતન, ચંપા— ૫

રામદાસ—કમ હીયર સેન્ડો માય વાઇફ ધી બેસ્ટ શેકેન્ડ શેકેન્ડ
ઈઝ વેસ્ટવન......................કમ હીયર.

ચેતન—કાળા લેડી સાથે ફેવા ભાસે ભાઇ વાહ વાહ

ચંપા—શું ધાંધલ લાવ્યા છે કાં પીને આવ્યા છે
ભુતે ભરમાવ્યા છે

રામદાસ—પ્લીઝ સાઇલેન્સ યુ ગોન ગોન........કમ હીયર.

શશીકલા— ૬

વીલાસી વાલમા લલિત
બંધને પડી ખચિત
ચતુર ચોરનાર ચિત્ત
હરણ કર્યું ચિત્ત વિત્ત
શાન શુદ્ધિ ખોઇ....વીલાસી.

વીરહ જાળ પાથરી
તેં બંધ બેડીમાં કરી
મદન માર્ગ પર ધરી
નમેરા કેમ જાઓ ફરી
કરો વિચાર કાંઇ....વીલાસી.

લલના લલચાવી ગયા
અળગા કાં કાન્ત થયા
દયાળુ લાવોને દયા
નયન તલપીયાં....વીલાસી.

શશીકળા— ૭

રમણીની રીતી પ્રીત ધરીને ચીત સમજ તું બેની
કોમળ સ્વરના કુમકુમ અક્ષત અર્પણુ સ્નેહે કરીયે
નાથ સ્વર્ગના સાથ સમજીયે ચર્ણે મસ્તક ધરીયે....રમણી.
મર્યેદાની માળ ધરીને પ્રીતમ પુજા કરીયે
સદ્વર્તનના શબ્દે બેની આરતીને ઉચરીયે...........રમણી.
શીયળ સ્તોત્રના નાદ થકી સ્વામી ઇશ્વર આરાધો
ભવજળ અનગળ પાર ઉતરવા સ્વામીની સેવા સાધો....રમણી.

શશીકળા, સુમતીચંદ્ર— ૮

શશીકળા—વાહ વાહરે દીલબર તું દીલ હરનારા
નટખટ પુરા આપ છો
સુમતીચંદ્ર-વાહ વાહરે મરમાળાં વચનો તારાં
શશીકળા—નટખટ પુરા આપ છો
વાહ શી વાણી
સુમતીચંદ્ર-વાહ વાહ શાણી..............નટખટ.
શશીકળા—જાણું વ્હાલા પુરા કપટી હું તમને
સુમતીચંદ્ર-રોકો શાણી કટાક્ષોનાં વચનને....વાહ વાહરે.
શશીકળા—જાઓ જાઓ ધુતારા
સુમતીચંદ્ર-વાહ વાહ શાં વચનો તારાં
શશીકળા—ક્ષમા નહિ થાય
સુમતીચંદ્ર-શાણી શાને તું રીસાય
શશીકળા—કેડો મુકોને
સુમતીચંદ્ર-સ્નેહે ઝુકોને...................વાહ વાહરે.

શશીકળા— ૯

લગન લાલ તેં લગાડી મદન જ્યોતને જગાડી
વીરહ વાંસળી વગાડી કાન્ત કારમી (૨)
નેહ બાણુ સાંધીને દીલડુ ડોલાવ્યું
ચંચળ આ ચિત્ત પ્રેમ ઝુલે ઝુલાવ્યું....લગન.
જીગર ચાક કીધું મદન બાણુ મારી
વ્હાલા વરણાગી વીલાસી વીહારી.......લગન.

ચંપા— ૧૦

હું તો ફૅશનમાં ફરનાર મારા મનને કોઈ મનાવો
સ્વામી ગયા કેદમાં હાય મારી રાત વીતી ન જાય
મારૂં દીલડું બહુ અકળાય
કોઈ રસીક વીહારી આવો.......હું તો.
ભુલી ભોળા એ ભરથાર ખાધી જુગાર માંહી હાર
હવે હું વાટ જોઉં ના લગાર દીલમાં વસાવું
કોઇ દીલદાર....હું તો.

ચંપા, રામદાસ, ચેતન— ૧૧

ચાલો ચાલોજી દાસરામ, જઇએ અહીંથી બીજે ગામ
કરશું સારાં બુરાં કામ...........ચાલો.
શેઠ સુમતીનાં પાપ લાગ્યાં મને મારા બાપ
વેઠયો જેલતણો તાપ...........હવે ચાલો.
બીજે ગામ જઈ કાઢી કોઇ હૉટલ મહાન
નાના મોટા ભાઈ કાઢો પાન બીડીની દુકાન
હું થાઉં શેઠ ને તું થા શેઠાણી....ચાલો.

શશીકળા— ૧૨

વીપરીત વિશ્વનો વ્હેવાર
અકળ રચના જગતની છે ના પમાતો પાર....વીપરીત.
દેખી દીપ પતંગ બળતા મોહમાં મરનાર
રાગ સુણવા હરણ સહેતા પારધી તલવાર....વીપરીત.
ભેદથી ભરપુર દુનીયા રચી તેં રચનાર
સત્યવાદી સીતમ સહેતા પાપીના પોગાર....વીપરીત.

શશીકળા— ૧૩

પ્રેમેથી પ્રેમેથી પ્રીતમને પ્રણામ (૨)
પ્રેમેથી પ્રણામ મારા અંતર આરામ....પ્રેમેથી.
અલબેલા આધાર મારા હૈયાના હાર
સીધાવો ભરથાર કરે સહાય કીરતાર
દીણભાગી રાધાના કોડીલા ઘનશ્યામ....પ્રેમેથી.

અંક બીજો.

વિલાસવતી તથા દાસીઓ-૧૪

ગરબો.

સખી જઇયે મધુવન વાટે મધુર મોરલી શી વાગી
બની બાવરી સુણીને બંસી મદન જ્યોત જાગી
ભુલી હું મારૂં ભાન સાન ધ્યાન હાં હાં
મને બંસરીયે બ્હાવરી બનાવી (૨)..............સખી.

સાખી.

જળ જમુના સ્તંભ્યાં સુણી, બંસીધરની તાન;
ધેનું તૃણુ ભક્ષણુ તજી, સુણે મધુરૂં ગાન.
હૈયુ હેતે હરે છે જાદુવાળો સખી પ્રેમ વરસાવી
નેહ મોહુને પમાડે શામળીયો સખી સ્નેહ દર્શાવી
ન ભાવે ખાનપાન પરવશ બેની બની
લગન લાલાની લગન લગાડી. હાં હાં.

સાખી.

એક ટળે વ્યાધી અને, વળી મળે વૃજરાજ;
મહી વેચંતાં હરી મળે, એક પંથ દો કાજ....સખી.

વિલાસવતી તથા દાસીઓ—૧૫

દાસીઓ—વાહ કામણગારી વાહ ગુમાની નારી
નાથને નાચ નચાવો
નાથને નાચ નચાવો નવલ નીત્ય નાથને નાચ નચાવો
વાહ જોબન ખુબી ન્યારી
વાહ મુખ ધારા અમૃતની
છલકાઇ જાએ પ્યારી
છે મનહરણી મૃગનયની
વિલાસવતી–મીથ્યા હાંસી તું તજની
દાસીઓ—શૃંગાર શસ્ત્રોને સજની
વિલાસવતી–કરતાં લવારી શરમા હાંસી તજ તું નાદાન
તજી દે ઠઠ્ઠા ને તોફાન
દાસીઓ—વાહરે વાહ બા ભકતાણી
વાહરે વાહ સીતા શાણી
ફળશે આશા એ તારી, બા બોલો–વાહરે વાહ.

રજનીકાન્ત— ૧૬

સાખી.

પૃથ્વી વીશે પરમાર્થને ધરનાર પુરૂષો પાકશે
સતીયો અને સન્મીત્રનો શુભ ધર્મ મનમાં રાખશે
નીજ ધર્મમાં વર્તી વીવેકે સત્યવાણી ભાખશે
ત્યારે જશે દુઃખ ભ્રાન્તી ને સુખશાંતીનાં ફળ ચાખશે

નીતિ ન્યાય ઉર ધારો સંસારી નર નારી
સુનીતિ ધારી કુનીતિ ટાળી પામી શાન્તિ સુખકારી—નીતિ.
આત્મબળ અધીક ઉપકાર અંતર વિષે
સુદૃઢ અનુરાગ નીજ ઈષ્ટ પ્રતી પાળજો (૨)
પાર્થ પુરૂષાર્થ ધરી ભાર્તજન આર્ત હરી
આ શીખ ઉરમાં ઉતારો........નીતિ.

વિલાસવતી— ૧૭

પરદેશી મેમાન હર્યું મમ અંતર મેહ તું ચાતક હું થઈ ગઈ
મોહન મંત્ર વાજીંત્ર સમા સ્વર ઉપર હુંતો દીવાની થઇ
વીલાસી વિદેશી પ્રવાસી નીહાળતાં કામશરે હું વીંધાઈ ગઈ
ચંદ્રવદનના દર્શનથી આ કુમુદીની પુર્ણ વીકાસી રહી
એ દરદી અનજાણુ મનહર મોહ પામી થઈ હું દરદી
પાણીનો જંતુ તું કયાંથી પીછાણુશે ગ્રીષ્મ રૂતુ તપતી
ગરદી—પરદેશી.

વિલાસવતી, સુમતીચંદ્ર— ૧૮

વિલાસવતી—પ્રીય પ્રીતમ અંતર રહેજો શ્યામ
સુંદર વર શામળીયા
અલબેલીને ઉર ધરજો રાજ
પ્રીતમ વર પાતળીયા.

સુમતીચંદ્ર—રસભર વેલી છો અલબેલી આનંદ કેલી કીધી
આજ—સુંદર.

વિલાસવતી—અંતર વસીયા છો રંગ રસીયા
વસીયા મારા મનમાં રાજ—સુંદર.

વિલાસવતી— ૧૯

પ્રેમની કીંમત (૨) કોઇ વીરલા જગમાં જાણે
રસબસ હૃદયો (૨) તેને પ્રેમીયોજ પિછાણે
પ્રેમને કાજે જોગી થાતા જોગી ભોગીયો બનીજાતા
પ્રેમ માર્ગમાં ખત્તા ખાતા છતાં પ્રેમ મન આણે–પ્રેમની
કોઇ પ્રેમ માટે મરી જાતા કોઇ પ્રેમ પાળી વખણાતા
રાય રંક તેના ગુણ ગાતા પ્રેમ સ્વર્ગ પરમાણે–પ્રેમની.

શશીકળા— ૨૦

પીયુ તમ પાસે હું આવી અબળા નહીં સંતાપો
તમ મહોબત ખેંચી લાવી દાસી કરીને સ્થાપો
પડી પાસમાં હું તમ જ્યારે રે..............અજ્ઞાની.
શું કોલ આપ્યો છે વ્હાલા, તે યાદ લક્ષને આપો....પીયુ.

વિલાસવતી તથા સુમતીચંદ્ર—૨૧

વિવાસ૦–રમાડું રંગમાં રસીયા સુમતી સ્નેહી મમ ઉર વસીયા
હાં રંગમાં રસીયા.

સુમતિ૦–શાણી સલુણી સ્નેહબંધને તેં મને સપડાવીયો
પ્રેમ મદીરા પાઈ દીવાનો તેંજ મને બનાવીયો

વિલાસ૦–સુંદર સુરતથી પ્રીય પ્યારા, મોહ મને ઉપજાવીયો
હાં રંગમાં રસીયા.

ચાલો ચતુર ફરવાને જઇયે
મોજ હવે મનગમતી લઇયે
નાથને મારીને સુખીયાં થઇયે.......રમાડું.

કમળા— ૨૨

અરે વાહરે વાહ હું મદભર બાળા, યૌવનની જ્વાળામાં
સપડાણી રાજકુંવરને ભાળી
મન પીટયું પરવશ પડયું છે થવા ચ્હાય છે રાણી
રાજકુંવરને વરતાં લાખો રાણી ભરશે પાણી
આપ પતિ એ અયોધ્યાવાસી
કૃષ્ણ સમો કામણગારો
નવ જુવાન એછે વ્હાલો........અરે વાહરે.

કમળા, ચેતન— ૨૩

ચેતન—હાંહાંરે મેરી મેંના મધુરી બોલો બોલો
હાંહાંરે તુંમારો ઘુંઘટકો પડદો ખોલો
કમળા—હટ્રો જાઓ ખસો હદ છોડી શું હસો
જેમ વઢે છે ગોલી ગોલો..........હાંહાંરે.
ચેતન—ભેટવા હમકો થયો છે ભાવ
રાજાકી છોકરી રહેમ તું લાવ
કમળા—ભલે ત્યારે ભેટી સુખીયા થાવ
જેમ લડે છે હોલી હોલો........હાંહાંરે.

દાસીયો, રામદાસ, ચંપક, ચેતન, ઠાકોર— ૨૪

દાસીઓ—આનંદનો સાગર આજે ઉલટયો, વાહ વાહ રઢીયાળા
ચેતન—કૃષ્ણ ને કુબજા કેરૂં જોડલું લલના ને લાલા

ચંપા—રક્ષા તું કરજે માતા બાળકા કાં અલ્લા તાલા—આનંદ.
ઠાકોર—વેવાઇઓ મળ્યા મોટા રાજના વાહ વાહજી વાહ વાહ
રામદાસ—આતે વીવાહ કે થાશે બારમું ઘોટાળા ઝાલા.

રજનીકાન્ત— ૨૫

કરૂં મુજ વેરની વસુલાત ઝટપટ વિશ્વમાં વિખ્યાત
પ્રગટ કરૂં ગુપ્ત સઘળી વાત ત્યારે મુજને થશે નીરાંત
ઉરમાં ભડકતી આગ આંખોમાં રકતનો ભાગ
શીક્ષા આપી કરૂં ઝટ શાન્ત
તો હું ખરો રજનીકાન્ત
નહિ તો ધીક્કુ મુજ પીતુ માત....કરૂં હું.

રજનીકાન્ત— ૨૬

સાખી.

નારી સારી નવ ગણો, નારી નર્કની ખાણ;
નારીના વિશ્વાસથી, નિશ્ચે ખોશો પ્રાણ.

નારી નાગણી કુળ કાપણી નહિ આપણી થશે સાપણી
નારી નાગણી.
નરને નચાવે ભારી
નયનની કટારી મારી, આજે મારી કાલે તમારી રમે જારી
ન્યારી કુલ્ટા કોઇની નહિ થનારી ભુખી વાઘણી—નારી.

અંક ત્રીજો.

શશીકલા— ૨૭

ભવ તરવું કરી ભજન સાર ભવ તરવું
શિવ શિવ શિવ નામ ઉચરવું—કરી.

નેહ ગંદા દેહનો તજ સ્નેહ તું સંસારમાં
પવને ચડેલી વાદળી વણસી જશે પલવારમાં—ભવ.
મૃગ નીર છે સંસાર આ મન હંસ ભક્તિ ધાર તું
કર ધાર તું કીરતારનો લે મોક્ષનો આધાર તું—ભવ.

સુમતી, શશીકળા— ૨૮

સુમતી—થયું બદનામ જગમાં તમામ દીલ ધરી હામ
વિલાસવતીનું હું જઇ કાઢું કામ—થયું.
શશીકળા-પાપી લગાર મન ડર પ્રભુ તણો ધાર
હાથે કરીને તું શાને થાય છે ખુવાર આમ
ક્ષણીક સુખોને માટે શાને કાળાં આવાં કામ કરે
સુમતી—સુખ ભોગવવા મોટા મોટા ગોટાળા કરતાજ ફરે-થયું.

ઠાકોર, ચંપા— ૨૯

ઠાકોર—આવો આવો લટકાળી મારી નાર
હુઝા ઠાકોરને બનાવો દીલદાર
ચંપા—જાઓ જાઓ શરમાઓ નહિ લગાર
કોઈ જોઇ જાય તો ફજેતી અપાર

ઠાકોર—આવ વ્હાલી નહિ કોઇ આવે
ચંપા—શું કરૂં મને શરમ સતાવે
ઠાકોર—હું છું લાલો લ્હેરી વરવહુ પરણશુંરે કાઢી હાથીની અસ્વારી
ચંપા—પરણ્યા પહેલાંરે પીટયો કેવી કરે તૈયારી
ઠાકોર—ગોખે બેસી ગીતો ગાશું હીંચોળે હીંચોળા ખાશું
વાહ પ્યારી વાહ
ચંપા—ડોબા જેવોરે મારૂં મોઢું જોઇ મરે છે
ઠાકોર—તારી વાંહો વાહ કરે છે (૨)
ચંપા—કેવા પલીત ચાળા કરે છે
ઠાકોર—વાહ પ્યારી વાહ..............આવો.

ચેતન, કમળા— ૩૦

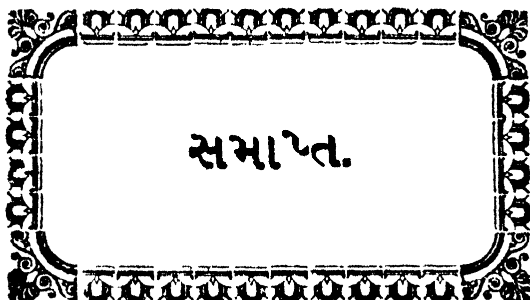
કમળા—હું તો મારા બાપુ વિના ગભરાઉ હવે કયારે હું જાઉં
ચેતન—શોધી લાવું દીનજાન
કમળા—વાહ વાહરે શાહજાદા
ચેતન—નાના છે હ઼રામજાદા
કમળા—પુરા છો મારા પ્રેમીરે પાતળીયા (૪)
ચેતન—વાહવા નવેલી નાર..........હું તો.

વિલાસવતી— ૩૧

અહો પૂરી પાપણી છું નાર પ્રભુ ઉદ્ધારો
નથી હવે આ જીવનમાં સાર હરી ઉદ્ધારો
હીરો ભરથાર હાય (૨) હાથથી ગુમાવ્યો
અરેરે આ દેહ મારો મેં જાણીને અભડાવ્યો—અહો.

કમળા, ચેતન— ૩૨

કમળા—આવો અલબેલા યાર ભીખારી ભરથાર
રાજી રાખું હમેશાં ગણી હૈયાના હાર
ચેતન—વ્હાલી તારા વેણુ થકી હું રાજી રાજી દીલમાં થાઉં
ગોરા ગોરા ગાલ ઉપર હું ગુણીયલ ગોરી ગોથાં ખાઉં
કમળા—ચાલો મોટરમાં બેસી લઇયે બાગની બહાર

જાહેર ખબર.

નીચે લખેલા ઓપેરા કંપનીમાંથી રોકડી કીંમતે મળશે.

જગતસિંહ	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
શૈલબાળા	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
વિદ્યાપ્રતાપ	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
ઇન્દુમતી	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
રમણસુંદરી	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
સંસારી સાવિત્રી	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
સીતા સ્વયંવર	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
પ્રેમની પુતળી.	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
કામાંધનાં કાવત્રાં	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
સુશીલ સુંદરી	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
દારા ઔરંગઝેબ	..નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
કળિયુગની સતી	...નાટકના ઓપેરા...	. ૦-૨-૦
નરસિંહ મહેતો	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
મીરાંબાઇ.	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
ધ્રુવકુમાર.	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
ગોપીચંદ	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
ભકતરાજ પીપાજી	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
સૂર-શ્યામ	...નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦
રાધા પ્રેમભકિત	..નાટકના ઓપેરા...	...૦-૨-૦

નરસિંહ મહેતો, મીરાંબાઇ, ગોપીચંદ, ભકતરાજ પીપાજી, ધ્રુવકુમાર, સૂરશ્યામ તથા રાધા પ્રેમભકિત નાટકની ભાષણ સહિત મોટી બુકો આઠ આનાની કીંમતે કંપનીમાંથી કોઇપણ વખતે મળી શકશે.

ગ્રન્થ કર્ત્તા.